Ehrenthaller

Neue Jüdische Pester Zeitung.

נייע יידישע פעסטער צייטונג

דיזעס בלאטס ערשיינט
דרייטאל וואכענטליך
מאנטאג, מיטוואך אונד פ ייטאג
אונד קאסטע
פיר עסטרייך-אונגארן
גאנציעהריג . . . 8 גולדן ע. וו.
האלביעהריג . . . 4 גולדן ע. וו.
פיערטעליעהריג . . 2 גולדן ע. וו.
פיר׳ס אויסלאנד
גאנציעהריג 10 גולד.— קר. ע. וו.
האלביעהריג 5 גולד.— הר. ע. וו.
פיערטעליעה׳ 2 גולד.50 קר. ע. וו.

אויף דיזע צייטונג קאנן מאן יעדען טאג
פ ר ענומ ערירען.
דער פרענומעראציאנס-פרייס בע-
נינגט פיר דעם עסטאנגע דעם
ערסטען בלאטעס.
דיא רעדאקציאן בעפינדט זיך
אין דער בוכהאנדלונג דעם
מאריץ בוריאן,
בודא-פעסט (פארשקקאנערהויז)
וואהין מאן אויך דיא פרענומעראציאנס-געלדער צו זענדען בעליעבט.

Nr. 24, ערסטער יאהרגאנג. פעסט, מאָנטאג ל׳ סיון התרמ״ד. Budapest, den 23. Juni 1884.

נאך דען וואהלען!

— צווייא וויכטיגע פראגראמם-רעדען. —

געפטערן אונד פארגעסטערן זינד דיא וואהלען אין דען לעטצטען 9 בעצירקען פאללצאהלען וואָרדען. איבער דאס ערגעבנים בעריכטען וויר ווייטער אונטען. יעטצט האבען וויר נאך צוויא פראגראמם - רעדען נאכצוטראגען, דיא עבענפאללס ערסט געפטערן אונד עהע-פארגעפטערן געהאלטען וואורדען, נעמלך דיא פראגראמם-רעדע דעם קולטוס-מיניסטערס ט ר ע פ א ר ט אין פרעסבורג, אונד יענע דעם האבפערדיענטען ליבעראלען דעפוטירטען עמעריך פאן א י ו ו א נ ק א אין סאבאדקא.

לאסען וויר דעם הערען קולטוס-מיניסטער דען פארטרעטען: דיעזער היעלט זיינע פראגראמם-רעדע אין פרעסבורג ערסט געפטערן, נאך זיינער וואהל, אונד זאנטע אונטער אנדערם:

„געעהרטע וועהלער! איך מוס איך פאן דען י ו נ ד ע ן אונד דען קאנפעסיאנעללען פערהעלטניסען שפרעכען. דאס יודענטהום איזט איינע דער בעדייטענדסטען וועלטגעשיכטליכען ערשיינונגען! איבער דיא וועלט צערשטרייט, איבטע דאס יודענטהום איך דיא פאלקער איינע ווירקונג אויס, דיא עבען דעם בילדונגס-גראדע דיעזער פאלקער ענטשפראך! פאס גרונד-בעזיטצע אונד פיעלען האנדווערקען אויסגעשלאסען, ווארען דיא יודען אחר-הונדערטע הינדורך גענאטהיגט, אויסשליעסליך מיט האנדעל אונד געלד-געשעפטען זיך צו בעפאסען. אלס שפעטער דער שטאאט איך גרונד דער „גלייכבערעכטיגונג“ זיך ארגאניזירטע, מוסטע מאן נאטירליך דען יודען דיא גלייכען רעכטע איינרייסען, וויא דען כריסטליכען בירגערן. אב דיא זאנגענאנטע „עמאנציפאציאן“ דען יודען אונד דעם לאנדע צום נוטצען געריכטע? — איך צווייפלע ניכט, דאס דעם זא איזט. אינדעס דיא פערהעלטניסען, וועלכע אחר-הונדערטע הינדורך געדויערט, קאننטען ניכט פלאטצליך צום שווינדען געבראכט ווערדען. דאס עמאנציפאציאן - געזעטץ ר א ש נ ע-מאכט ווערדען, דאך דיא מענשען מיט איהרען נייגונגען אונד געוואהנהייטען קאننען נור לאנגזאם, נור נאך אונד נאך, זיך אומגעשטאלטען. אין דער טהאט וואר דיא געזעטצליכע „אננעהערונג אונד פערשמעלצונג“ צווישען יודען אונד ניכט-יודען בערייטס אין פלוס געקאממען, אלס פלאטצליך דער „אנטי-סעמיטיסמוס“ הינדערנד אויפגעטרעטען! דיעזער איזט איינע „באזע קראנקהייט“, וועלכע עבען נור באזע פאלגען האבען קאנן! דער אנטי-סעמיטיסמוס איזט קיינע בעוועגונג געגען איינע „ראסע“ (שטאמם) אָדער איינע קאנפעסיאָן! ניין! דער אנטי-סעמיטיסמוס ווינשט איינגנטליך דיא אללגעמיינע רעזואָלוציאָן, דען אָציאליסמוסמוס, דען קאָממוניסמוס, קוריץ דיא בערויבונג א ל ל ע ר קלאסען, וועלכע עטוואס בעזיטצען! דער אנגריפ בעגיננט וואָהל בייא דעם ארמען ידישען דארפ-براننטווייניגשענקער ה ע ר ש קא אָדער א י ט צ י ג, אום זיך אבער שפעטער בי׳ צום פירסטען עסטערהאזי אָדער דעם פרימאס פאן אונגארן פארצופלאנצען!“

„וויא איזט אבער (זאנטע קולטוס-מיניסטער טרעפארט ווייטער) דיעזער אללגעמיין געפעהרליכע אנטי-סעמיטיסמוס צו בעקעמפפען? דיא געזעטצגעבונג קאנן אין דיעזער בעציעהונג וועניג טהון, (געוויס זעהר אונריכטיג, וואס דא דער הערר מיניסטער זאגט!) דיא רעגיערונג קאנן אבער אללעס טהון, אינדעם זיא דיא יודען געגען דיא אויסשרייטונגען דעם פאלקעס אין שוטץ ניממט, אויפרייצונגען אונד רעדען געגען בעזיטץ אונד איינענטהום ניכט דולדעט אונד אונטער דען יודען דיא בילדונג פערברייטעט, וואס איין ווירקזאמעס מיטטעל געגען דען אנטי-סעמיטיסמוס איזט. (לעערע, האהלע אונד ווערטהלאזע פראזען, דערען זיך איין מיניסטער ש א מ ע ן זאללטע!) אם מיסטען קאننטען דיא געבילדעטען אונד פערמאגענדען יודען זעלבסט טהון, ווען זיא דאהין שטרעבען, דאס אהרע גלוטבענסגענאסען „יענע געברייטע“ אויפגעבען, וועלכע זיא פאן דער כריסטליכען געזעללשאפט פערנע האלטען! (וועלכע לעכערליכקייט! זאללטען עטוואס דיא יודען בלאס דען אנטי-סעמיטען צו ליעבע אהרע געברייטע אויפגעבען אונד זיך „רעפארמירען“? וואס רען דענן דיא שטייג-ווירפע דער אנטי-סעמיטען בלאס געגען דיא קאפפע דער ארטהאדאקסען אונד ניכט אויך געגען דיא דער געאלאגען יודען געריכטעט?) עס מוס פערנער דאהין געשטרעבט ווערען, דאס דיא יודען „לאנד-בויערן אונד האנדווערקער“ ווערדען, דאמיט עס ניכט מעהר שיינע, דאס זיא דיא כריסטליכען מיטטעל-קלאסען אויס איהרער שטעללונג פערדרענגען וואללען! אים אבערגען ווערדען דיא געמיינזאמען סימולטאנ-שולען אונד דער דיענסט אין דער ארמעע אויך פיעל בייטראגען צו דער געוויסשטען פערשמעלצונג צווישען יודען אונד ניכט-יודען!“

„אונד נון (זאנטע הערר פאן טרעפארט ווייטער) ווילל איך נאך דאס מיש-עהע-געזעטץ בעריהרען, אום דעסענטווילללען דיא רעגיערונג פאן דער קאטהאלישען פארטייא זא העפטיג אנגעגריפפען ווירד. טהאטזאכע איזט עס, דאס דיא געגנווערטיגע רעגיערונג ניכט „אום פייעם ווילללען“ דיעזען געזעטצ-ענטוואורף איינגעבראכט האט. דער ריישטאג האט ווייעדערהאלט דיא רעגיערונג אויפגעפארדערט צור איינברינגונג איינעס געזעטצ-ענטוואורפעס איבער דיא „צווייל-עהע“ איבערהויפט. דא אין דער עסטערריישען ריישהעלפטע זאגענאנגטע „קאנפעסיאנס-לאזע עהען“ איינגעפיהרט זינד, זא האט דיא רעגיערונג איך אין אונגארן דיא „מיש-עהע“ איינפיהרען וואללען, ניכט אבער דיא אללגעמיינע „צווייל-עהע“, דא זיא זיך עבען היטעטע, דיא רעכטע דער קאטהאלישען קירכע צו פערלעטצען; דיא געגענווערטיגע רעגיערונג ווירד אלזא פאן דער קאטהאלישען גייסטליכקייט אהנע גרונד אנגעגריפפען!...“

זא ווייט מיניסטער טרעפארט, דעסען רעדע געוויס קיינען גינסטיגען איינדרוק מאכען קאנן. גלייך איינעס „שול-יונגען“, פערטהיידיגט ער דיא רעגיערונג, דאס זיא דיא „מיש-עהע“ איינפיהרען וואללען! גלייך איינעס „מיסטאיגער“, ערטהיילט ער דען יודען דען ראטה, איהרע ג ע ב ר י י כ ע, וועלכע זיא פאן דער כריסטליכען געזעללשאפט פערנע האלטען, יא אויפצוגעבען! אונד צום איבערפלוסס בעהויפטעט ער זאגאר, דאס דיא ג ע ז ע ט צ-ג ע ב ונ ג געגען דיא אנטי-סעמיטען ניכטס טהון קאנן, זאגדערן בלאס דיא רעגיערונג! אונד דאך איזט דיא רעגיערונג אללין זא אהנמעכטיג, דאס זיא געגען דיא העטצרעדען ניכט איינמאל זיך זעלבסט שוטצען קאנן, פיעל וועניגער אלזא דיא יודען!—

ווייט פערנינפטיגער האט דער ליבעראלע דעפוטירטע, הערר עמעריך פאן א י ו ו א נ ק א, דער פערדיענסטפאללע גענעראל-דירעקטאר דער אונגארישען נאָרד-אָסט-באהן, אם 20-טען דיעזעס אין סאבאדקא געשפראבען. ער זאגטע אונטער אנדערם:

„עס מוס אין ג ע ז ע ט ץ געשאפפען ווערדען, דאס פרעס-פראצעסע וועגען בעליידיגונג איינער פאמיליע אָדער פערהעטצונג גגען איינע קאָנפעסיאָן ניכט פאן דען זאָגענאננטען „געשוואָרענען“, זאָנדערן פאן דען „אָרדענטליכען געריכטען“ ענטשיעדען ווערדען. דיא ערפאהרונג האט געלעהרט, דאס מאן זיך אויף דען „אויסשפרוך“ דיעזער געשוואָרענען ניכט פערלאסען קאנן! (דיא זעלבסט אנטי-סעמיטיש אנגעקרענקעלטען געשוואָרענען האבען יא אויך א ״ש ט ר י צ׳ אונד נ ע נ ד ט ו ו י ך פרייגעשפראבען!) דאס איזט איינעס. הויפדורך ווירד מאן דעם אנטי-סעמיטיסמוס אין דער פרעסע איין ענדע מאכען! — צווייטענס מוס איין ג ע ז ע ט ץ געשאפפען ווערדען, געגען דיא אנטי-סעמיטישען براننד-רעדען אים פארלאמענטע. דאס ערסטעמאל מוס איהם דאס וואָרט ענטצאגען ווערדען; דאס צווייטעמאל מוס ער פאן דען ריי׳כסטאגס-זוטצונגען „פיר איינע בעשטיממטע צייט“ אויסגעשלאָסען ווערדען; דאס דריטטעמאל ענדליך מוס איין זאָלך שקאנדאל-זיכטיגער מענש גאנצליך אויס דעם פארלאמענטע געשטאָסען ווערדען! — זאָ נור קאנן דער אנטי-סעמיטיסמוס אויס דעם אונגארישען פארלאמענטע אויסגעראָטטעט ווערדען!“

דאס זינד וואָרטע, ווירדיג איינעס ווירקליך גראָסען מאננעס, דער ניכט פאר דער קאטהאָלישען גייסטליכקייט וויא איין „שול-יונגע“ הערומקריעכט. הערר פאן א י ו ו א נ ק א ווינשט עבען, דאס דער ר י י׳כ ס ט א ג געזעטצע צור בעקעמפפונג דעס אנטי-סעמיטיסמוס שאפפע, דא דיא רעגיערונג היעצו דיא מאכט ניכט האט.

עס גערייכט אונס צור בעזאָנדערען גענוגטהואונג, דאס הערר פאן א י ו ו א נ ק א איינענטליך נור דיא געדאנקען דער „גייען ידישען פעסטער צייטונג“ צום אויסדרוקע געבראכט האט. מאן פערגלייכע דאך, וואס ווער אין נוממער 5 דיעזעס בלאטטעס איבער „דיא געשוואָרענען אונד דיא יודען“, אונד וואס ווער אים לייטארטיקעל דעם פאָרגען בלאטטעס איבער איינפיהרונג דער „קלאָטור“ געגען דיא אנטי-סעמיטען-דעפוטירטען געשריעבען האבען! הערר פאן א י ו ו א נ ק א דענקט היעריבער גאנץ זא, וויא ו ו י ר!...

פערשיעדענע נייאיגקייטען.

* (איינע ערפ ר י ל י כ ע נ א כ ר י כ ט) געפטערן, אלס אם לעטצטען וואהל-טאגע, וואורדע אים סילאדי-טשעהער וואהל-בעצירקע איין יודע מיט גראָסער מאיאָריטעט צום דעפוטירטען געוועהלט. עס איזט דיעס הערר דר׳ אמברום נעמעני (אברהם נייטאגן), הויפט-מיטארבייטער דעס „פעסטער ללאיד“. דער יונגע, זעהר בענאבטע מאנן שטאממט פאן איינער ראבבינער-פאמיליע אב. דער פערשטאָרבענע ראבבינער צו פעטצעלי וואר זיין גראָס-פאטער, דער פערשטאָרבענע ראבבינער פ י ר ס ט אוס מאראָש-וואשארהעלי וואר זיין אָנקעל. דיא הערען ראבבינען צו לעוואָ אונד בע-קעש-טשאבא זינד עבענפאללס זיינע אָנקעל. זיין פאָר ווענינען יאהרען פערשטאָרבענער פאטער וואר בי׳ קוריץ פאָר זיינעס טאָדע אין פערשיעדענען גע-מיינדען קולטוס-בעאמטער. פאָן דיעזעס מאננע לאָסט זיך וואָהל ערוואָרטען, דאס ער הערין אונד זונן פיר דאס יודענטהום האט אונד דאס ער אים

געפונדענען זאכען דער פאָליציי איבערגעבען וואָלל-טען, וויא זיא זאגען, וואָרום ליעפען זיא דאנן פאָר דען קאָנשטאבלערן דאפאָן, שטאמט איהנען דיא געפונדענען גגענשטענדע צו איבערגען?"

אנגעקלאגטער: „איך האבע אָפט געהאָרט, דאס דיא קאָנשטאבלער זעהר ראָה זינד, דאהער האטטע איך פורכט פאָר איהנען; העטטע איך איבריגענס ענטקאָממען וואָללען, דאנן ווערע איך שטערקער געלויפען. דענן זאָ לויפען וויא דיא פאָ-ליציי קאנן איך גאָטטלאָב נאָך איממער. (הייטער-קייט.) דאנן וואָללטע איך דיא זאכען ניכט דען קאָנ-שטאבלערן, זאָנדערן דער אָבער-שטאדטהויפט-מאנגשאפט איבערגעבען, דאמיט עס מיר ניכט זאָ ערגעהע, וויא ביא געלעגענהייט דעם פאָלקפעס-טעס פאָר צווייא יאהרען; דאמאלס האבע איך איינע געלד-באָרזע געפונדען אונד דיעזעלבע דעם איבער-געבען, דער זיא פערלאָרען האטטע, וואָפיר איך דאנן פיעלע אונאנגענעהמליכקייטען צו בעשטע-הען האטטע.

אלעקסאנדער קאָוואטש, קאָנשטאבלער, האט-טע דען אוללמער אם 8-טען אינגוסט גגענן 10 אוהר אבענדס פערהאפטעט. ער זאה אוללמער פאָם האָ-טעל „פאנגאָניא" אוים לויפען אונד קאָנגטע ער איהן נור אן דער עקע דעם פאָלקס-טהעאטערס ערריכען, וואָזעלבסט איינע גאנ-פלאממע פערלאָשט וואר. אוללמער קעהרטע זיך דאָרט גגענן איהן אום אונד וואָללטע איהן מיט איינעם שטאָקע שלאגען. — ער איבערוועלטיגטע איהן יעדאָך אונד נאהם איהם דיא זאכען אב, דיא ער אין זייגעם בעזיטצע פאנד.

ביא דער גגענגאיבערשטעללונג דעם אוולל-מער מיט אלעקסאנדער קאָוואטש — בליעב אוולל-מער ביא זיינער אויסזאגע אונד בעמערקט, דאס קאָוואטש ביא זיינער פערהאפטונג בעטרוגקען דער פרע-זידענט ריגט.

עס געלאנגט דיא אויסזאגע דעם קארטענמא-לערס פראנץ פראָכאסקא צור פערלעזונג, וועלכע אם וועזענטליכען דיא אנגאבען דעם קאָנשטאב-לערס קאָוואטש בעשטעטיגט.

צייגע פאמועל שטערן איזט קעללנער אים ווייגגרובערישען גאסטהויזע. דערזעלבע בעצייכנעט דען איהם פאָרגעוויעזענען לייגוואנד-לאפפען אלס איינען טהייל יענעם שירם-דאכעס, וועלכעס אם אבענד דעם 8-טען אינגוסט פאָר דען פענסטערן דעם ווייגגרובערישען קאפפעע-הויזעס הערבגערים-סען וואורדע.

מאָריץ שטיעבער, שוהמאכער, קאָם אם 8. אינגוסט אום 8 אוהר צו אוללמער אין דעסען וואָה-נונג אונד זאגטע איהם, דאס אויף דער קערעפע-שער-שטראסע איין קראָוואלל זיך פאָרבערייטעטע, אונד דאס שאָן פענסטערשייבען איינגעשלאגען ווערדען.

אנגעקלאגטער אוללמער לייגגעט, דאס שטיע-בער איהם עטוואס פאָם פענסטעראיינשלאגען גע-זאגט האבע; ער גלויבטע, עס האנדלע זיך אום איינען פאקעלצוג.

צייגע איישען דיעטץ, מאשיניסט, וואָהנגטע צור צייט דער קראָוואללע ביא אוללמער. ער גיכט אן, דאס שטיעבער אם אבענד דעם 8-טען אינגוסט ביא אוללמער ערצעהלט האבע, עס געהע אויף דער קערעפעשער-שטראסע גגענן דיא יודען לאָז אונד עס ווערדען דיא פענסטער-שייבען דערזעלבען איינגעוואָרפען.

צייגע יאקאָב פינקעלשטיין גיבט אן, דאס ער ביא געלעגענהייט דעם פאָלקס-פעסטעס פאָר 2 יאהרען זיינע געלד-באָרזע, וועלכע 242 גולדען ענט-העלט, פערלאָרען האבע אונד דאס אוללמער איהם דיעזעלבע צוריקגגעבען האבע.

היעמיט ערשיינט נאך בעאיידיגונג דער צייגען קאָוואטש, שטיעבער אונד דיעטץ בעצייגליך אוולל-מערס דאס בעוויזן-פערפאהרען געשלאָסען.

צייגע ״ס, ווייל ער ערקלערט, דאס ער דען אנגעקלאגטען היער אים גגריכטס-זאאלע ערקאנגט האבע, דער דיא פענסטער זיינעם געשעפטעס איינ-שלוג. ער בעצייכנעט דען אנגעקלאגטען יאָזעף ראדעטצקי אלס יענען מאנן.

יאָזעף גאָלדיגגער, בעדיענסטעטער אין דער ווייגערישען מאשיגגע-פאבריק, לעעם ראדעטצקי, דער דיא פענסטער דער פאבריק אים פאָרייבער-געהען איגשלוג אונד אלליין וואר, ארדעטירען.

אנגעקלאגטער יאָזעף ראדעטצקי, סלאָוואקי-שער ארבייטער, זאגט: „איך וואר דאמאלס ער-באָזט, ווייל מאן מיך אים נאכהויזע-געהען פאָן יע-נער פאבריק אוים גגענעקט האבע. איבריגגענס האבע ניכט איך, זאָנדערן מיינע קאמעראדען דיא פענס-טער איינגעשלאגען."

פויל צופערעץ, פאָרטיער אין דער ווייגער'שען פאבריק, גיבט אן, דאס ראדעטצקי אן יענעם אבענד בעטרונקען וואר; צייגע האט זאָגסט גיעמאנדען אויף דער גאסטע געזעהען.

היערויף געלאנגט דאס פאָרגעהען דער אנ-גגעקלאגטען אלבערט סקאלצקי, מארטין פרע-בענדא אונד יאָזעף ראדעטצקי צור פערהאנדלונג. דענזעלבען ווירד צור לאסט געלעגט, דאס זיא אם 11-טען אינגוסט פאָריגגען יאהרעס אנלעסליך דער שטראסענ-קראָוואללע אין דער הערצעגגאסטע צאהלרייכע פענסטער איינגעוואָרפען האבען.

גאסטווירטה סאמועל אָרָאָם וואר אויגגען-צייגע דיעזער פענסטער-איינווירפע אונד ערקענגט הייטע אין דען דרייא אָבענ-גגענאנגטן אנגעקלאגטען, דיא איהם ענטגגגענגגעשטעללט וואורדען, דיא דרייא בורשע, וועלכע דיא פענסטער אין דער הערצעגגאסטע מיט שטיינען איינוואָרפען.

דיעזער בעלאסטענדען אויסזאגע גגעגגאיבער שטעהען דיא אויסזאגען דער פרויא וואלענטין ראָה-מאנן, עוויא קערעסטעשי אונד יאָהאנן טאָראָק, דיא גאנצגגווייזען זוכטען, דאס דיא דרייא אנגעקלאגטען צו יענגער צייט גאר אבוויזענד וואָרען.

גון וואורדע קאָנשטאבלער סאמועל גרינפעלד אלס צייגע פערנאָממען. דערזעלבע וואר אם 8-טען אויגגוסט אלס רעזערוויע אין דער קאסערנע. אלס ער אוים דער קאסערנע קאם, וואר דער פאָבעל בע-רייטט ביז צום מיטטה-הויזע צוריקגעדרעגגט. אלס ער פאָם מיטט-הויזע צוריקקעהרטע, מאכטע ער מיט זיינגען קאמעראדען פאָר דעם נאצאָנאל-טהעאטער „האלט!" אונד בעמערקטע ער ביא דיעזער געלע-גגענהייט, דאס איין פאָאקער, דעסען נוממער פער-קלעבט וואר, אין טראב פאָראיבערפוהר; ער וויס יעדאָך גיכט, אָב יעמאנד אין דעמזעלבען וואר. צייגע מאכטע ביא דיעזער געלעגגענהייט דען אין דער נעהע שטעהענדען מאָריץ וויס אויף דיעזען פאָאקער אויפמערקזאם.

היערויף ווירד אנגעקלאגטער שטעפאָן יוהאס, בעקער-געהילפע, פערגאָממען. דערזעלבע וואורדע אם אבענד דעם 8-טען אויגגוסט פאָריגגען יאהרעס אין דער טאבאק-גאססע פערהאפטעט אונד וואור-דען ביא דעמזעלבען פערשיעדענע קליידגגגס-שטיקע געפונדען. אנגעקלאגטער בעהויפטעט, דאס איין יודע איהם דאס פאקעט-קליידער מיט דעם אויפטראגע איבערגעבען האבע, דאסזעלבע פאָרט-צוטראגגען; אלס ער זיך ווייגערטע, דיעזעם אויפ-טראגע נאכצוקאָממען, וואורדע ער פערהאפטעט.

פיליפפ פאָללאק, קויפמאנן, זאגט: „איך וואר עס, דער דיעזען יוהאס, אים פעראיגע מיט איינעם גגעווייססען פרעדמאנן, פעסטנאהם.

אנגעקלאגטער יוהאס לייגגעט דיעס אונד זאגט: „נור אים אבטונג פאָר דעם גגעריכטס-האפע אונטערלאססע איך עס, דען צייגען פאָללאק וועגגן דעססען פערלייטונג צו מיסהאנדעלן."

פרעזידענט ריגט דיעזע איסערונג דעם אנגעקלאגטען.

צייגע סאמועל שטערן, קעללנער אים ווייגגרובער'שען גאסטהויזע, בעצייכנעט אונטער דען איהם פאָרגעוויעזענען גגערובטען גגעגגשטענדען איין בינדעל קליידגגגס-שטיקע אלס דאס איינגענטהום איינעס גגעווייססען מיטטאג, דער דאמאלס אים ווייגגרובער'שען גאסטהאפע איינגעקעהרט וואר.

נאך בעאיידיגונג דעם צייגען פאָללאק ווירד דיא פאָרטזעטצונג דער פערהאנדלונג אויף דען 18. (מיטטוואָך) פריה 9 אוהר אנבערוימט.

(פאָרטזעטצונג פאָלגט.)

ווענגען דער גגעריכטליכען פערהאנדלונג דעם „בודאפעסטער אנט-סעמיטען-קראָוואללס" ווירד דער אר-טיקעל: „דיא יודען אין עסטערריייכ-אונגארן" פאָרלייפיג וועגבלייבען מיססען. ווייר בריגגען דיעזע פערהאנדלונג אויפ-פיהרליך, ווייל דיא קראָוואללע אין פאָלגע דעם ערשיינענס דעם יאָזעף אונד מאָריץ שארף ענטשאנדען אונד זאָמיט איין טרויריגגעס „נאכשפיעל" צום טיסאָ-עסלאיער שקאנ-דאל-פראָצעססע בילדען!

בריעפע דער רעדאקציאָן.

הערן מ' ה' אין ב' (זיעבענבירגען): איהר בוקא-רעסטער לאָז ס' 2860 נו' 23 איזט מיט 20 פיאנקס, איהר זאכסען-מיינינגען אונד טירקעג-לאָז דיזד ניכט נעצאָגגען. — הערן מ' י' אין פ': איהר לאָז דער שטאדט וועגגדיג ס' 8666 נו' 10 איזט מיט 3 לירע, איהר זאכסען-מיינינגען ס' 9372 נו' 5 מיט 8 גולדען ד' וו' נעצאָגגען, איהרע אנדערן לאָזע זיגד ניכט נעצאָגגען. — הערען ע' ק' אָדער מ' פ' אין ד'; הערן ס' ש' אין ב'; הערן י' ש' אין קל'; הערן ל' ל' אין ס'; הערן מ' ב' אין נ'; הערן ע' ר' אין ר' (בו-קאָווינא); הערן י' נ' אין וו' מ'; הערן ט' ב' אין ק'; איהרע לאָזע זיגד ניכט נעצאָגגען. — הערן מ' מ' אין מ' ב': איהר 1864.ער לאָז איזט ניכט נעצאָגגען, דיא ציעהונגס-ליסטע דער אם 3-טען דיעזעס שטאטטגעפונדענען ציעהונג דיעזער לאָזע האבען ווייר אין אונזערעם בלאטטע נומ' 16 פאָם 4-טען דיעזעס מאָנאטס פעראָפפענטליכט.

דיא רעדאקציאָן אונד אדמיסטראציאָן דער „נייען יידישען פעסטער צייטונג" בעפינדעט זיך אין דער בוכדרוקעריא דעס הערן מאָריץ בוריאן אין בודאפעסט, וואָהין אללע צושריפטען אונד זענדונגען צו אדרעסיריען זינד. דיא אדרעסע:

Moritz Burian in Budapest

גגענגט פאָללקאָממען, אונד איזט איינע גגענויערע בעצייכנונג דיעזער אדרעסע דורכאוס אונגאָטהיג

דא דיא קורזע זייט מאָנאטאָ קיינע וועזענטליכען פער-ענדערונגגען ערליטטען, ליעסען ווייר הייטע דיא „קורז-טאבעללע" וועג, אום דען גגעשעטצטען אבאָנגגענטען מעהר לעזעשטאָפף ביעטען צו קאָנגגען.

לאָטטאָ-ציעהונג פאָם 18. יוני 1884.

ב ר י נ ן 43 35 21 14 74

פיר דיא רעדאקציאָן פעראנטוואָרטליך: מ' עהרענטהייל.

וויכטיג פיר רעגאליגען-פעכטער.

רום, שליוואָוויטץ, טרעבער, ליקערע אונד עסיג

ערצייגט מאן אָהנע אפפאראטע בילליגסט מיט דען עסענצען אונד אעטהעריישען אָלען פאָן

ארנאָלד וואטטעריך

בודאפעסט, טאבאק-גאססע, גגעגגאיבער דעם איזראעליטישען טעמפעל.

אָפפערירט פערגגע: הייזענבלאזע, ווייגבאָ-קעטס, גליצערין, עגגזטייערונגגס-פולווער עצט.

אָפפערירט פערגגע: הימבערזאפט אונד ציט-ראָגגען-זאפט פיר גאזעגגפיללונג.

מאגיפולאציאָגגס-ביכער אין אללען שפראָ-בען גראטיס.

דיא שאָגסטען

גאָלדשטיקערייען

אויף פרוכט אונד מאגטערל.

ק. גרינוואלד

בודאפעסט,

לאגדשטראססע (הוסאר'שעס הויז).

עמפפיעהלט זיך צור אגפערטיגונג אללער פאָר-קאָממענדען

גאָלד-קונסטשטיקערייען,

זאָוואָהל פיר טעמפעל נאך אלטען, אלס נאך גייען רישוס, אונד בירגט דעסען דייס 38 יאהרען ערוואָרבענער וואָהלפעפיעגער רוף, וויא אויך פיר דען טעמפעל אין פעסט, וויען, מישקאָלץ אונד פיר נאך מעהרערע גראָסע גגעמיגדען צור אללגעמיגען צופיעדענהייט אויסגגעפיהרטען אר-בייטען — וואָריבער צייגגניססע פאָרליעגגען — פיר סאָלידע אונד בעסטע עפפעקטויאירונג.

צייכגונגגען אין גראָסטער אויסוואהל ליעגגען צור איינזיכט אויף.

Budapest, 1884. Eigenthum und Druck v. MORITZ BURIAN.

Für die Redaction verantwortlich: M. EHRENTHEIL.

בעדעקט זייען. אין דען אלפען-געגענדען צייגט זיך אללענטהאלבען שנעע, אונד אין דען טהאל-עבענען רעגנעט עס זייט פֿינגסטען פֿאסט טעגליך. איינען בעזאָנדערס טרויריגען איינדרוק זאָלל זאלצבורג מאכען. רינגסאום צייגען זיך דאָרט דיא געבירגע אין שנעע-מאַנטעלן. דיא גאנצע אלפען-קעטטע איזט ביז ציעמליך טיעף אינס טהאל הינאב מיט „זאָממער-שנעע" בעדעקט. — אויס דעם קור-אָרטע מאריענבאד שרייבט מאן עבענפֿאללס, דאס דאָרט דיא זאָנסט גרינען געבירגע פֿאָן פֿרישעם שנעע בעדעקט וואַרען; דיא קעלטע צווינגט דיא קור-געסטע, אין דען צימטערן צו בלייבען. — אויס דעם קור-אָרטע אישל קאָממט פֿאָלגענדע קורצע מעלדונג: זייט דרייא טאגען מיססען וויר טעגליך אונזערע צימער טיכטיג הייצען, אום אונס קיינע ערקעלטונג צוציעהען! — אויך איין היבשעס וועטטער פֿיר דיא צווייטע העלפֿטע דעם מאָנאט יוני!

* (האָכוואססער-געפֿאהרען אין אונגארן.) דעם מיניסטעריאום זינד איבער דאס שנעללע אנוואכסען דער טהייס אונד דער סאמאָש זעהר בעאונרוהיגענדע נאכריכטען איינגעלויפֿען. אויך דיא באָדראָגה איזט אים וואכסען בעגריפֿפֿען. דער וויצע-געשפאן דעם סאטמארער קאָמיטאטס בעריכטעטע, דאס דיא שוטצ-דאַממע דער סאמאָש אן דרייא שטעללען דורכבראָכען וואורדען, וועהרענד אויס וואשאראָש-נעמעני געמעלדעט ווירד, דאס דאָרט אם פֿוסע איינער בריקע צאהלרייכע, פֿאָם וואססער אנגעשוועממטע האָלצ-שטאַממע זיך זאָ אויפֿגעטהירמט האבען, דאס דער אבפֿלוס דער פֿלוטהען דאדורך פֿערהינדערט ווירד אונד אין פֿאָלגע דעססען איינע איבערשוועממונג צו בעפֿירכטען זייא. דאס קאָממיניקאציאָנס-מיניסטעריאום פֿערפֿיגטע, דאס דיא אנגעהייפֿטען האָלצ-שטאַממע מיטטעלס דינאמיט-שפרענגונג זאָפֿאָרט צו בעזייטיגען זייען, ווענן אויך זעלבסט דיא בריקע היעדורך צו גרונדע געהען מיסטע. אויך אויס בערעגסאס ווירד געמעלדעט, דאס דיא דאָרטיגע געגענד פֿאָן איינעם האָכ-וואססער בעדראָהט איזט. — אויך איבער איין ראשעס שטייגען דער אָבערען וואאג לויפֿען בעטריבענדע נאכריכטען איין. עס וואורדען אינדעס דיא נאָטהיגען מאסרעגעלן געטראָפֿפֿען צום שוטצע דער נייטראער דאַממע. — גליקליכערווייזע ווירד יעדאָך אויס דער מארמאראָש בערייטס דאס פֿאללען דעם וואססערס געמעלדעט, וואָמיט דיא דראָהענדע געפֿאהר בעזייטיגט זיין דירפֿטע.

* (איבערשוועממונגען אין מאַהרען.) אויס ברינן ווירד פֿאָם 20-טען יוני טעלעגראַפֿירט: דיא אָסטראוויצא איזט בייא מיסטעק אין פֿאָלגע איינעם שטארקען וואָלקענ-ברוכעס אויסגעטרעטען; דער פֿערקעהר נאך פֿריעדלאנד איזט אונטערבראָכען, דער באהנ-דאממ צווישען פֿאסקוי אונד קוגצענדאָרף אונטער וואססער. פֿיעלע טויזענדע מעטער ברעננהאָלץ אונד קלאָטצע וואורדען וועג-געשוועממט. דער רעגען דויערט אן, דער וואססער-שטאנד איזט זעהר בעדראָהליך.

* (איבערשוועממונגען אין גאליציען.) אויס לעמבערג ווירד פֿאָם 21-טען דיעזעס טעלעגראַפֿירט: אין פֿאָלגע נייערליכער רעגענ-גיססע זינד פֿאסט זעממליכע פֿליססע גאליציענס אויסגעטרעטען אונד האבען בערייטס איינען וואססער-שטאנד פֿאָן פֿינף ביז זעכס מעטערן „איבער נולל" עררייכט. דיא פֿליססע ווייסלאָקא, וויסלאָק, ראבא, דונאיעץ, דניעסטער אונד סאן שטייגען פֿאָרטוועהרענד. דיא שטרעקע דער קארל לודוויג-באהן פֿאָן באָכניא ביז פרשעמישל איזט איבערשוועממט. שאָן אם 19-טען דיעזעס מוסטע דער אייזענבאהנ-פֿערקעהר צווישען טארנאָוו אונד דעמביצא איינגעשטעללט ווערדען. נאכטס וואורדע פֿאָרזיכטסהאלבער אויך דער פֿערקעהר צווישען קראקוי אונד דעמביצא איינגעשטעללט. דיא ציגע פֿערקעהרען זאָמיט פֿאָרלייפֿיג וועדער אין דער ריכטונג נאך קראקוי, נאָך פֿאָן דעמביצא אויפֿווערטס. דיא פֿערקעהרס-שטאָרונג צווישען טארנאָוו אונד דעמביצא ווירד פֿאָראויסזיכטליך נאָך איינינע צייט אנדויערן. בריעפֿע אונד צייטונגען ווערדען איבער דיא בריקע בייא דעמביצא געטראגען. דער בעטריעבס-דירעקטאָר דער קארל לודוויג-באהן, הערר סלאדקאָווסקי, האט זיך פֿאָן לעמבערג נאך דעמביצא בעגעבען, אום פערזאָנליך איינע פריפֿונג דער שטרעקע פֿאָרצונעהמען אונד אנאָרדנונגען וועגען בעזייטיגונג דער פֿערקעהרס-שטאָקונגען צו טרעפֿפֿען. איינע קאָממיססיאָן אונטערזוכט בערייטס, וועלכע בריקען שאדהאַפֿט אונד- וועלכע דאַממע עטווא אונטערוואשען זינד. עס רעגנעט אָהנע אונטערלאס. אין פֿאָלגע דער איבערשוועממונגען מוס אויך דער טעלעגראַפֿישע פֿערקעהר צווישען קראקוי אונד לעמבערג ביז אויף וויטערעס איינגעשטעללט בלייבען.

* (רויבמאָרד אין איינעם יודען אים אייזענבאהנ-קופעע.) אויס אָשוויעצים (גאליציען) ווירד בעריכטעט: אם 13-טען דיעזעס פֿאנד איין באהנ-וועכטער, עטווא 100 שריטטע פֿאָן דער שטאציאָן ענטפֿערנט, דען לייכנאם איינעם רייזענדען, דער אויס דעם פערזאָנענ-צוגע קראקוי-וויען נוממער 1 הערויסגעפֿאללען צו זיין שיען. איינע געריכטס-קאָממיססיאָן געלאנגטע יעדאָך צור איבערצייגונג, דאס היער איין מאָרד פֿאָרליעגע, אונד דאס דער אונבעקאנטע רייזענדע, דעססען האלז בלוי אנגעלויפֿען וואר, צוערסט ערווירגט אונד דאנן אויס דעם קופּעע היגויסגעוואָרפֿען וואורדע. דער געטאָדטעטע וואר אין „פֿאָלניש-יידישער טראכט" רעכט אנשטענדיג געקליידעט, צעהלטע עטווא 20 יאהרע אונד האטטע איין פֿאהר-ביללעט פֿאָן קראקוי נאך מיסלאָוויטץ (פרייסען) בייא זיך. אן געלד פֿאנד מאן נור 15 קרייצער בייא איהם. אויך וואורדען וויטער קיינערלייא ווערטה-געגענשטענדע אָדער שריפֿט-שטיקע בייא איהם געפֿונדען, אויס דענען מאן דען נאמען דעם געטאָדטעטען ערפֿאהרען קאָננטע. דער קאָנדוקטער האט אויסגעזאגט, דאס זיך אין דעם קופּעע מיט דעם ערמאָרדעטען נאָך צווייא רייזענדע בעפֿאנדען. אויף דיעזע פֿאַללט נון דער פֿערדאכט, דען יונגען מאנן, דער דאָך געוויס ניכט מיט פֿינפֿצעהן קרייצערן אין דער טאשע איינע רייזע נאך פרייסען אונטערנאָממען האט, ערווירגט, אויסגערויבט אונד דאנן אויס דעם אייזענבאהנ-וואגגאָן אויף דיא שיענען געוואָרפֿען צו האבען.

* (בייא דער „סעצירונג — ערוואכט.) אויס קלויזענבורג ווירד געשריעבען: קירצליך וואורדע דיא לייכע איינעס זעלבסט-מאָרדערס, איינעם בעקער-געהילפֿען, דער זיך ערהענגט האטטע, אין דיא טאָדטענ-קאממער דעם שפיטאלס געבראכט, וואָזעלבסט באלד דאראוף דיא אַרצטע מיט דער פֿאָרנאהמע דער פֿאָרגעשריעבענען „סעצירונג" בעגיננען וואָללטען. אלס מאן דען טאָדטען שאָן גאנץ ענטקליידעט אונד אויף דען סעציר-טיש געלעגט האטטע, שלוג ער פלאָטצליך, צום ענטזעטצען אללער אנוועזענדען, דיא אויגען אויף, האָב דוא ארמע אונד גריפֿף מיט דען הענדען אין דיא לופֿט. אללזאָגלייך וואורדען אללע מאָגליכען רעטטונגס-פֿערזוכע אנגעשטעללט, וועלכע אינזאָוויט אויך פֿאָן ערפֿאָלג וואַרען, אלס דער טאָדט-געגלויבטע אויף איינע האלבע שטונדע זיין בעוואוסטזיין וויעדער ערלאנגטע. אויף דיא בעמערקונג דער אַרצטע, דאס זיין לעבען פֿיעללייכט נאָך צו רעטטען זייא — ווינקטע ער יעדאָך מיט דעם קאָפּפֿע פֿערניינענד. — ווירקליך שטעללטען זיך באלד דאראויף דיא אונפֿערקעננבארען צייכען דער אויפֿלאָזונג איין, אונד נאך צוויי-שטינדיגעם טאָדעס-קאמפֿפֿע זאנק דער אַרמסטע נון ווירקליך טאָדט אויף זיין לאגער צוריק. (עס גיבט אלזאָ דאָך „שיינ-טאָדטע," וועלכע דיא אַרצטע ניכט אלס זאָלכע צו ערקעננען פֿערמאָגען.)

בודאפעסטער אנטי-סעמיטישע קראוואללע.

— דריטטער פֿע-האנדלונגס-טאג. —

דער געריכטסהאָף פֿערפֿיגט דיא פֿאָרפֿיהרונג יאָזעף ראדעצקי'ס. מיטטלערווייל ווירד דער אנ-

---

גינסטיגען איינדרוק מאכטע. דער גראף ערמונטערטע איהן דאהער צום וויטער-שפרעכען מיט דען וואָרטען:

„נור וויטער! נור וויטער! מיין פֿריינד! איך זעהע גערנע, ווענן לייטע זאָ אויפֿריכטיג פֿאָן איהרעם גלויבען אונד פֿאָן דער גלאָררייכען, אבער אויך לײדפֿאָללען פֿערגאנגענהייט איהרער קאָנפֿעססיאָנס-גענאָססענשאפֿט, אָדער איהרעם שטאממעס שפרעכען . . . נור וויטער! איך האָרע דיא גערנע צו!"

„נון, גנאַדיגער הערר גראף! (נאהם ברוך באס פֿאָן נייעם דאס וואָרט) ווענן זיא פֿערצייהען וואָללען, זאָ וויל איך אָפֿפֿען דיא גאנצע, דיא פֿאָללע וואהרהייט זאגען! זייט מעהר אלס אנדערטהאלב יאהרטויזענדען האט דיא כריסטענטהיים אללער שטאאטען אונד אללער לענדער איינע טאָללע בלוט-בעשולדיגונג געגען דיא יודען ערהאָבען. זאָ אָפֿט מאן יודען אויסרויבען אונד ערשלאגען וואָללטע, דא וואַרען אימער פֿערוואָרפֿענע מענשען בייא דער האנד, דיא דא פֿאָר געריכט צייגענשאפֿט אבלעגטען, דאס דיא יודען . . . וואהרליך! מיין אינגערעס שטרייבט זיך, דיא גרויזאמע בעשולדיגונג אויסצושפרעכען . . . יא, דאס דיא יודען כריסטענ-קינדער אבשלאכטען אונד מיט דערען בלוט איהרע אונגעזייערטען קוכען בערייטעטען! . . . דיא יודען, דענען דאס בלוט אלס עקעלהאַפֿט פֿאָן דער רעליגיאָן איינגעשערפֿט וואורדע, זאָללטען איהרע אונגעזייערטען קוכען, דיא זיא דאָך נור פֿערמאָגע איינעס הייליגען גאָטטליכען געבאָטעס געניעסען, מיט בלוט, מיט מענשענ-בלוט בערייטען! אך! גנאַדיגער הערר גראף! דאס אָסטער-פֿעסט אונד דיא אונגעזייערטען קוכען בילדען דיא בלוטיגסטען בלאָטטער אין דער געשיכטע אונזערעס פֿאָלקעס, אין דער געשיכטע דעם יודענטהומס! . . ."

„גענוג! גענוג! (זאגטע נון דער גראף, אינדעם ער זיינע האנד בעזאָנפֿטיגענד אויף דיא שולטער דעם ארמען ברוך באס לעגטע) איך האבע גענוג געהאָרט, אָבוואָהל איך ניכטס נייעס געהאָרט האבע. וואס זיא מיר דא געזאגט, וואר מיר בעקאננט. נור איינעס מוס איך אין איהרער דארשטעללונג בעריכטיגען: דאס אָסטער-פֿעסט אונד דיא אונגעזייערטען קוכען בילדען ניכט דיא בלוטיגסטען בלאָטטער אין דער געשיכטע דעם יודענטהומס, זאָנדערן אין דער דעם כריסטענטהומס. איך בין איין גוטער כריסט. אבער איך עמפּפֿאנד עס זייט יע מיט טיעפֿער בעשעמונג, דאסס דאס כריסטענטהום פֿיעלע בלאָטטער זיינער געשיכטע דורך דיא יודענ-פֿערפֿאָלגונגען בעזודעלט האט. אונד דאנן . . ."

דער גראף אונטערבראך זיך זעלבסט פֿיר קורצע צייט, אלס ווירדע איין נייער געדאנקע פלאָטצליך זיין געהירן דורכצוקט האבען. אונד ריכטיג וואר עס זאָ. דעם עדלען מאננע פֿיעל פלאָטצליך איין געדאנקע איין, זאָ שרעקליך אונד גרויענהאַפֿט, דאס ער אין זיינען אויסאיינאנדערזעטצונגען איינינע מינוטען איננע האלטען מוסטע, אום זיך צו זאממעלן. נאכדעם ער איינינעמאלע מיט דער האנד איבער דיא שטירנע פֿוהר, אום גלייכזאם אין דיעזער ווייזע דען איהן בעאונרוהיגענדען געדאנקען ניעדער צו קעמפֿפֿען, בעגאנן דער גראף פֿאָן נייעם וויא פֿאָלגט:

„— — אונד דאנן! אונד דאנן! איזט עס דענן ניכט מאָגליך, דאס יענע בלאָטטער דעם כריסטענטהומס ניכט בלאָס מיט יידישעם, זאָנדערן אויך מיט כריסטליכעם בלוטע בעפֿלעקט זינד, אונד צוואר בעפֿלעקט דורך דיא הענדע דער רוכלאָזען מענשען, דיא זיך אלס „כריסטען" אויסגעבען, וועהרענד איה'ע שוואַרצע זעעלע לעגנעט דעם טייפֿעל אנגעהאָרט! . . . איך האבע נעמליך אין דער געשיכטע געלעזען, דאס אין דען פֿערשיעדענען יאהרהונדערטען כריסטענ-קינדער טאָדט אויפֿגעפֿונדען וואורדען, וועלכע דיא יודען צו דעם צוועקע געטאָדטעט האבען זאָללען, אום דערען בלוט בייא בערייטונג דער אָסטער-קוכען צו בעניטצען. דאס ענדע היעפֿאָן וואר אימער מאססענהאַפֿטער יודענ-מאָרד, אויספלינדערונג, בערויבונג או'ז'וו. — נון, דאס דיא יודען כריסטענ-בלוט צו אירגענד איינער רעליגיאָזען צערעמאָניע בענאָטהיגען זאָללטען, דאס איזט איינע זאָלך אבגעשמאקטע, אונזיננינע פֿערליימדונג, דאס יעדער דאפֿאָן איבערצייגט זיין מוס, דאס זיא עבען נור צו דעם צוועקע ערפֿונדען וואורדע, אום איינען פֿאָרוואנד צור בערויבונג אונד ערמאָרדונג דער אונגליקליכען יודען צו האבען. דאס איזט געוויס. אנדערערזייטס שיינט אויך דאס ריכטיג צו זיין, דאס פֿאָן צייט צו צייט טהאטזעכליך געטאָדטעטע כריסטענ-קינדער אויפֿגעפֿונדען וואורדען. דאָך זינד דיעזע ניכט פֿאָן דען יודען געטאָדטעט וואָרדען, זאָנדערן עבען פֿאָן יענען רוכלאָזען מענשען, וועלכע אויס רויב- אונד מאָרד-זוכט איינע בלוט-בעשולדיגונג געגען דיא יודען ערהעבען וואָללטען. עס איזט דאראן ניכט צו צווייפֿעלן! ווער איינען מאססענהאַפֿטען יודענ-מאָרד הערבייפֿיהרען וויל, דער שרעקט אויך דאפֿאָר ניכט צוריק, איינינע כריסטענ-קינדער אויס דער וועלט צו שאַפֿפֿען, אום איינע בלוט-בעשולדיגונג געגען דיא יודען הערויפֿצובעשוואָרען אונד דערען פֿערניכטונג צו בעווירקען! — —"

(פֿאָרטזעטצונג פֿאָלגט.)

פּאַרלאַמענטע זיינע גייסטעס-קראַפֿט ביי יעדער געלעגענהייט צו גונסטען זיינער גלויבענס-גענאָססען צור געלטונג בריינגען ווירד. וויר רופֿען דיעזעם נייען יידישען דעפּוטירטען דאהער אויס פֿאָללעם הערצען צו: „ה' עמך! גבור החיל!"

* (וואהל-ערגעבניססע.) ביז צום שלוססע דעס פֿאָרליעגענדען בלאַטטעס, מאָנטאג, 12 אוהר מיטטאג, וואורדע דאס רעזולטאַט דער וואהלען אין 410 בעצירקען בעקאַננט. היעפֿאָן ענטפֿאַללען 231 בעצירקע אויף דיא ליבעראלע פּאַרטייא, 57 אויף דיא געמעסיגטע אָפּפּאָזיציאָן, 73 אויף דיא אייסערסט-לינקען, 9 אויף דיא אויסערהאלב דער פּאַרטייען שטעהענדען דעפּוטירטען, 16 אויף דיא נאַציאָנאַלען אונד 17 אויף אנטי-סעמיטען. אין 7 בעצירקען זינד „שטיכ-וואַהלען" ערפֿאָרדערליך. דיא מאַיאָריטעט דער ליבעראַלען פּאַרטייא, געגענאיבער אללען אנדערען פּאַרטייען צוזאממענגענאָממען, בעטראָגט צור שטונדע 59 שטיממען! —

* (יידישע פֿענסטער.) אויס אָדענבורג ווירד פֿאָם 20-טען דיעזעס געמעלדעט: ערביטטערט דורך דען זיעג דער ליבעראַלען פּאַרטייא ביי דען עבען שטאַטטגעהאַבטען וואהלען, שאַארטע זיך געסטערן אום 9 אוהר אבענדס איינע אום 150, דעם האנדווערקערשטאַנדע אנגעהאָריגען פּערזאָנען בעשטעהענדע ראָטטע צוזאממען אונד דורכצאָג דאנן דיא שטראססען, וואָביא אין מעהרערען פֿאָן יודען אונד כריסטען בעוואָהנטען הייזערן אין פֿערשיעדענען גאססען אונד געגענדען דער שטאַדט פֿיעלע פֿענסטער איינגעשלאגען וואורדען. — זעכס פּערזאָנען, געזעללען אונד לעהרבובען, וואורדען נאָך וועהרענד דער נאַכט פֿערהאַפֿטעט. איין בירגער, דער דיא אויפֿרהערישען צורעכטוויעז, איזט פֿאָן איינעם פֿאַבעלהייפֿען ארג מיסהאנדעלט וואָרדען. — אללענפֿאַללס האבען עס דיא „יידישען פֿענסטער" צו ליידען, אָבוואָהל עס דאָך ניכט בעשטיממט איזט, אָב ניכט דער איינע אָדער דער אנדערע יידישע וועהלער פֿיר דען קאַנדידאַטען דער אייסערסטע לינקען געשטיממט האט!

* (פֿ ו י ל מ אָ ר י ץ, ג ר אַ ף ג ע ד ע אָ ן ר אַ ד אָ י, י אָ ה א נ ן ק ע מ ע נ י א ו נ ד מ אַ ק ס פֿ אַ ל ק) געהאָרען אונשטרייטיג צו דען הערפֿאָרראַגענדסטען מיטגליעדערן דער ליבעראַלען פּאַרטייא אונד זינד ביזהער ביי דען וואהלען דורכגעפֿאַללען. פֿאלק האט נאָך האָפֿפֿנונג, ביי דער „שטיכ-וואַהל" אן אראד געגען דען אייסערסט-לינקען מ י ל ע ק פֿיעללייכט דענן דאָך דורכצודרינגען. — דאָך דיא פֿיער הערערן זינד אים פֿאָרהיניין אויף פֿאָלגענדע וויזע איינעם זיטצעס אים פּאַרלאַמענטע פֿערזיכערט: שטאַאטס-סעקרעטער באָראָש, גראַף לודוויג טיסאָ, אלעקסאַנדער העגעדיש אונד מאָריץ יויקאָי זינד אין יע צ ו ו י י א בעצירקען געוועהלט וואָרדען. עס ווערדען אלזאָ פֿיר לעערע בעצירקע פֿיר דיא אָבען ערוועהנטען פֿיער הערערן פֿאָרהאנדען זיין. דאָך קאָננען אין דענזעלבען דיא ניי-וואהלען ערסט נאָך קאָנשטיטואירונג דעס נייען רייכסטאגעס פֿאָרגענאָממען ווערדען. — דאפֿיר האט אבער הערר פֿאָן ב י ט ט ו י פֿאָרלייפֿיג קיינע אויסזיכט אויף איינען זיטץ אים נעכסטען רייכסטאגע!

פ ר ע ס - פ ר אָ צ ע ס ו ו ע ג ע ן ב ע ל י י ד י ג ו נ ג ד ע ס ק ר אָ נ-פּ ר י נ צ ע ן.) דיא אָבער-שטאַאטס-אנוואלטשאַפֿט האט איינען פרעס-פּראָצעס אנגעשטרענגט געגען איינע בראָשירע, וועלכע אונטער דעם טיטעל ערשיען: „איין אנטי-סעמיטישער פרעס-פּראָצעס אונד דיא פֿערטהיידיגונגס-רעדע דעס דר' געזא ר א ץ". אין דיעזער בראָשירע ווערדען אנגעבליכע אייסערונגען דעס קראָנ-פּרינצען אנגעפֿיהרט, וועלכע איינע אויפֿרייצונג אונד אויפֿוויעגעלונג געגען דיא יודען ענטהאלטען! — נאַטירליך איזט דאס גאנצע אין פֿרעכער וויזע ערדיכטעט, אום דעם דוממען פֿאָלקע איינצורעדען, דאס אויך קראָנ-פּרינץ רודאָלף דיא פֿערפֿאָלגונג אונד פֿערניכטונג דער יודען ווינשע! פֿאָרלייפֿיג וויים מאַן יעדאָך נאָך ניכט, ו ו ע ר דער פֿערפֿאססער דיעזער שמוטץ-שריפֿט זייא. געלינגט עס, דענזעלבען אויספֿינדיג צו מאַכען, זאָ דירפֿטען אונזערע ליעבען „געשוואָרענען", דיא ביזהער נאָך אללע פֿערפֿאססער יודענ-פֿרעססערישער שריפֿטען פֿרייגעשפּראָכען, דיעזען שאַמלאָזען קערל דעננאָך „שולדיג" שפּרעכען, דא עס זיך נונמעהר ניכט בלאָס אום דיא אַרמען י ו ד ע ן האַנדעלט, זאָנדערן אום דיא עהרע זיינער האָהייט דעס קראָנ-פּרינצען, דיא איין טוגעניכטס אוים בלאָסער פֿערהעטצונגס-זוכט מיט רוכלאָזער האנד אין דען קאָטה צו צעררען זיך ערפֿרעכטע!

* (דיא אנגעלעגענהייט לודוויג וועהראָוואַ'ס.) דיא פֿעראונטרייאונג אָפּפֿענטליכער געלדער בעטרעפֿפֿענד, געלאַנגט הייטע פֿאַר דער קאָניגליכען טאַפֿעל צור פֿערהאנדלונג. דיא פֿערהאנדלונג ווירד זיך אינדעם נור אויף דיא אפּפּעללאַציאָן בעשרענקען, וועלכע דיעזער זויבערע געזעללע געגען דען איבער איהן פֿערהעננגטען „אנקלאגע-בעשלוס" ערהאָבען. אויף דיא פֿעראונטרייאונגס-געשיכטע זעלבסט ווירד זיך דיא קאָניגליכע טאַפֿעל פֿאָרלייפֿיג גאר ניכט איינלאַססען. — אונד י ו ל י א ו ס וועהראָוואַ? . . . נון דיעזער איזט יא נייערדינגס צום דעפּוטירטען געוואָהלט אונד דאַרף דאהער ניכט געריכטליך פֿערפֿאָלגט ווערדען. דאס פּאַרלאַמענט בילדעט אלזאָ גלייכזאם זיינע צופֿלוכטס-שטעטטע! („פּעסטער ללאָיד" שרייבט אינדעם אנשטאַטט ל ו ד ו ו י ג — ווירקליך י ו ל י א ו ס וועהראָוואַ! עס זאָלל אונס פֿרייען, ווענן דיעזע אנגאבע אלס דיא ריכטיגע זיך הערויסשטעללט!)

* (מ צ ר י ם א ו נ ד ר ו מ ע נ י ע ן.) אויס בוקאַרעסט ווירד דעם „פּעסטער ללאָיד" בעריכטעט: דיעזער טאגע ערשיען ביים קאָניג איינע יידישע דעפּוטאַציאָן, אונטער פֿיהרונג דעס ראבבינערס דר' ב ע ק אונד דעס דר' ש ט ע ר ן, מיט דער ביטטע, דאס נאַכדעם דיא פֿערפֿאָלגונגען געגען דיא יודען אין רומעניען קיין ענדע נעהמען, מאַן דאָך יענען יידישען פֿאַמיליען, וועלכע זיך צור אויסוואַנדערונג ענטשליעססען, דיא נאָטהיגען רייזעפּאַססע ניכט פֿערווייגערן מאָגע! — דער קאָניג וויעז דיא דעפּוטאַציאָן אן דען מיניסטער דעס איסערן. — דאָך דיעזער אנטוואָרטעטע מיט בייסענדעם שפּאָטטע: „דיא יודען האבען איהר שיקזאַל פֿערדיענט, דא זיא זיך פֿאָר יאהרען אנלעסליך דעס „בערלינער קאָנגרעססעס" אן דיא פֿרעמדען גראָסמעכטע אום הילפֿע געווענדעט אונד דאדורך רומעניען בעליידיגט האבען!" — רומעניען וויללל אלזאָ דיא יודען אין זיינער מיטטע ניכט דולדען, זיא אבער אויך ניכט אויסוואַנדערן לאססען, דא עס איהנען דיא נאָטהיגען רייזע-פּאַססע פֿערווייגערט; גאַנץ דיא אלטע געשיכטע פֿאָן מצרים. דאָרט וואָללטע מאַן פֿאָן דען יודען ניכטס וויססען, אונד אלס זיא אויסצאָגען, זוכטע מאַן דערען אויסוואַנדערונג געוואַלטזאם צו פֿערהינדערן. אבער פֿאָן ו ו ע ל כ ע ם געשיקע וואורדען דאנן דיא עגיפּטער ערייִלט? . . דאס זאָללטען דיא רומענען, דיא דאָך אום קיין האאר בעססער, אלס יענעם עגיפּטישע געזינדעל, ענדליך דאָך בעדענקען! ווער דיא מענשען-רעכטע זאָ שאָנונגסלאָז מיט דען פֿיסען טריטט, ווירד ענדליך זעלבסט צערטרעטען!

* (א י ז ט ג ע ג ע ן א י י נ ע ן י ו ד ע ן א ל ל ע ס ע ר ל ו י ב ט?) אם 20-טען אפּריל וואורדע דער געאַכטעטע יידישע קויפֿמאַנן, הער איגנאַץ ר אָ ט ה אויס קעזמאַרק (סיפּס), אין וויען פֿערהאַפֿטעט אויף גרונדלאגע איינער אנגעבליכען אנצייגע אויס בערלין, דאס ער דאָקומענטע ג ע פֿ ע ל ש ט האבע. יעטצט שטעללטע זיך דיא גענצליכע שולד-לאָזיגקייט דעס ראָטה הערויס, דער נון געגען דען ריכטער, וועלכער דען האַפֿט-בעפֿעהל ערליעס, דיא קלאגע אנגעשטרענגט. וויר ווערדען נון זעהען, אָב מאַן זיך וואָהל געגען איינען יודען אללעס ערלויבען דאַרף!

* (ק ע ל ט ע א ו נ ד ש נ ע ע א י ם י ו נ י.) פֿאָן אללען זייטען קאָממען בעריכטע איבער דיא הערשענדע קעלטע. אויס באַדען, ביי וויען, קאם אם 20-טען דיעזעס דיא נאַכריכט, דאס דיא בערג-שפּיטצען אין יענער געגענד מיט שנעע

פֿאָלליעטאָן.

מיינע גראָס-עלטערן אונד דיא מאַסקע.

פֿאָן דר. מ' ה א ר ט מ א נ ן.

(6-טע פֿאָרטזעטצונג.)

ר' יצחק פֿרייזינגער צוקטע היעבייא איין וועניג צוזאממען, דא דיעזעס גלאז וויין עבען דאס „כוס של אליהו הנביא" וואר, פֿאַסטע זיך יעדאָך אלסבאלד אונד זאַגטע צו דעם יונגען גראַפֿען, דער דיעזע בעוועגונג בעמערקט האטטע: „טהוט ניכטס, גנאדיגער הערר! טהוט ניכטס! דיעזעס גלאז וויין וואר וואָהל פֿיר דען פּראָפֿעטען א ל י ה ו בעשטיממט, דער אונס דיא ערלאָזונג אנקינדיגען זאָלל. דאָך ווער וויים, אין וועלכער געשטאלט דיעזער פּראָפֿעט דערייִנסט ערשיינט; פֿיעללייכט זאָגאר אין דער געשטאלט איינעס יונגען גראַפֿען . . ."

„דער גראַף לאָכעלטע איבער דיעזען געדאנקען-גאנג דעס יידישען פֿאַרבעטערס, דער בערייט וואר, אין איהם זאָגאר דען פּראָפֿעטען אליהו צו ערבליקען, אונד זאַגטע, אינדעם ער איין שטיק „מצה" פֿאָם טישע נאהם אונד דאסזעלבע גענויא בעטראַכטעטע:

„איהר יודען האבט איינע שאָנע, הערליכע רעליגיאָן, מיט אנציעהענדען, היבשען פֿאָלקס-זאגען. דאָך ערקלאַרעט מיר: וואס בעדייטעט אייגענטליך דיעזעס אונגעזייערטע בראָד? אונד ווארום ערוואַרטעט איהר עבען אן דיעזעם אבענדע דיא אנקונפֿט דעס פּראָפֿעטען אליהו? . . ."

ר' יצחק פֿרייזינגער האטטע נון געלעגענהייט, אלל זיינע געלעהרזאמקייט אויסצופאַקען. ער ערצעהלטע דעם גראַפֿען, דאס פֿאָר פֿאַסט 4000 יאהרען גאָטט אן דיעזעם אבענד, דיא קינדער איזראעלס זאָ איילינג אוים דער שקלאַווערייא עגיפּטענס געפֿיהרט, דאס זיא ניכט איינמאל צייט האטטען, דאס בראָד פֿיר דיא רייזע זייערן צו לאססען. צום אנדענקען אן דיעזעס וואונדער דירפֿען אלזאָ דיא יודען זייט יענער בעפֿרייאונג אוים עגיפּטען וועהרענד איינער וואָכע קיין געזייערטעס בראָד געניעסען . . . דא דיא יודען אבער ליידער זייט פֿאַסט 2000 יאהרען אוים איהרער היימאטה פֿערטריבען זינד, ערוואַרטען זיא, דאס אן דיעזעם אבענד דער פּראָפֿעט א ל י ה ו ערשיינען אונד דיא ריקקעהר דער יודען נאָך דעם היילינען לאנדע פֿערקינדען ווירד..."

„זייט פֿאַסט 4000 יאהרען! (וויעדערהאָלטע דער גראַף, זיך טיעף גערירט פֿאָם זיטצע ערהעבענד) זייט פֿאַסט 4000 יאהרען בעאָבאַכטען דיא יודען דיעזעס געבאָט דער „אונגעזייערטען קוכען"! זייט פֿאַסט 4000 יאהרען האט זיך דיעזער ברויך ביי אייך ערהאלטען אין גוטען אונד אין שלימען צייטען! אונד דאבייא וואַרטען זיא נאָך הייטע, דאס דער פּראָפֿעט א ל י ה ו איהנען באלד ערשיינען אונד דיא ע ר ל אָ ז ו נ ג פֿערקינדען ווערדע! . . . וואהרליך! עס איזט דיעס איין נאָטטליכ-היילינער ברויך; גאָטטליך אונד היילינ דורך דאס גאר האָהע אלטער! גאָטטליך-היילינ דורך דיא שאָנע, ערהעבענדע האָפֿפֿנונג, דיא איהר מיט דיעזעם ברויכע פֿערקניפּפֿט!"

אלס דער עדלע, עשוואַס שווערמערייש אנגעלעגטע גראַף זיך וויעדער אויף זיינען זיטץ ניעדערליעס, דא שטאַנד האַרט אן איהם ברוך ב א ס, דער אין זיינער יוגענד זאָ מאַנכעס איבער דיא פֿערגאַננענהייט דעס יודענטהומס אין דער שולע געלערנט האטטע! האלב פֿערקלערט דורך דיא בעגייסטערנדען וואָרטע דעס גראַפֿען, פֿערלאָר ער זיינע שיכטערנהייט אונד נאהם נון דאס וואָרט, וועלכעס צונליך ריהרענד אונד שטאָלץ קלאנג, אינדעם ער זאַגטע:

„יא, גנאָדיגער הערר גראַף! זיא האבען רעכט! דאס אָסטער-פֿעסט איזט אונס יודען דאָפּפּעלט היילינ, וויייל עס דאס פֿעסט צור עראיננערונג אוים דער עגיפּטישען שקלאַווערייא איזט! וויר יודען, דיא וויר זייט יאהרטויזענדען אין דער קנעכטשאַפֿט שמאַכטען, זינד געוויס דיא הייסעסטען פֿריינדע דער פֿרייהייט, אונד צוואר ניכט נור דער פֿרייהייט פֿיר אונס, זאָנדערן פֿיר דיא גאנצע מענשהייט! אונד דיא אונגעזייערטען קוכען! אך! גנאָדיגער הערר! וויא ב י ט ט ע ר אונד ז ו י ע ר זינד אונס דאָך דיעזע קוכען בערייטס געמאַכט וואָרדען זייט פֿאַסט 2000 יאהרען! דיא ליידען אונד פֿערפֿאָלגונגען, דיא וויר זייט דען ערסטען יאהרהונדערטען דעס כריסטענטהומס — זיא פֿערצייהען דאָך גנאָדינסט, הערר גראַף! — יא, דיא ליידען אונד פֿערפֿאָלגונגען, דיא וויר פֿאָן דער כריסטענהייט, עבען דורך דאס אָסטער-פֿעסט אונד דיא אונגעזייערטען קוכען, ערדולדען מוסטען . . . דיעזע מאַכטען אונס ביידע, נעמליך דאס פֿ ע ס ט אונד דיא אונגעזייערטען ק ו כ ע ן, דאָפּפּעלט טהייער, דאָפּפּעלט היילינ! . . ."

ברוך ב א ס בעגאנן צו שטאָקען. ענדליך פֿירכטעטע ער, דאס ער זיך צו וויים הינרייסען ליעס, אונד דאס ער דען גראַפֿען דאדורך ב ע ל י י ד י נ ט ע, אינדעם ער דיא כריסטענהייט אלס פֿערפֿאָלגונגס-זיכטיג הינשטעללטע! דער גראַף מערקטע נאַטירליך דיעזע פֿערלעגענהייט דעס מאַננעס, דער דורך דיא בעגייסטערונג, פֿאָן דער ער עבען ערגריפֿפֿען וואורדע, אללע אונבעהאָלפֿענהייט דעס אויסזעהענס פֿערלאָר אונד אויף דען גראַפֿען איינען האָכסט